

Διαπολιτισμική εκπαίδευση

14-3-2003

Είναι κάποια πρωινά που, περνώντας μέσα από τα σοκάκια της παλιάς πόλης, στο δρόμο για το γραφείο, τους βλέπω εκεί, τους οικονομικούς μετανάστες, στο κομμάτι αυτό της παλιάς πόλης με τα φθηνά νοίκια των χαμόσπιτων σήμερα.

ΤΗΣ
Νίκης Δεληκανάκη
-Χαλκιαδάκη*

Λεπτομέρειες που πάνει στα γρήγορα η ματιά, ώσπου να ταχύνει το βήμα και να εξαφανιστούν από το οπτικό σου πεδίο, θυμίζουν αλλοτινές εικόνες δόξας οι περίτεχνες πόρτες με τα μπρούτζινα χεράκια, ξεφτισμένες και σαρακοφαγωμένες τώρα, τα κρεμαστά μπαλκόνια με τα σφουρήλατα κάγκελα - έτοιμα να πέσουν στα κεφάλια μας σήμερα - τα μικρά κηπάκια, χαωτικά χορταριασμένα, οι πετρόχιστοι τοίχοι με τα λογής-λογής συνθήματα.

Δυο γυναίκες κοντοστέκονται στο κατώφλι, η μια απέναντι στην άλλη - άλλωστε είναι τόσο κοντά τα σπίτια - κουβεντιάζουν στα γρήγορα στη γλώσσα τους, ανταλλάσσουν ποιος ξέρει τι νέα για τη μικρή καθημερινότητά τους, ενώ ακούγεται κάποια στιγμή το κινήτο της μιας να χτυπάει, σημάδι του προηγμένου πολιτισμού στον οποίο βρέθηκαν.

Σε λίγο θα φύγουν και αυτές για το μεροκάματο, καθαρίστριες ή νταντάδες υπερήλικων συνήθως, τα παιδιά είναι στο ολοήμερο, σχολούν στις 4, ο άνδρας και αυτός στο μεροκάματο ήδη, από πολύ νωρίς.

"Όχι, δεν είμαστε ρατσιστές", θα πούμε οι περισσότεροι. Όμως η εικόνα του πολεοδομικού γκέτο - και δεν είναι το μόνο στην πόλη - έχει ήδη συγκροτηθεί, το κατοικούν και το γεμίζουν τα βράδια με τους ήχους της ζωής τους. Όλα γίνονται σε μια-δυο κάμαρες, μια τηλεόραση, μικρή ψυχαγωγία, και τα παιδιά

να στριμώχονται ρουφώντας τους ήχους, τις εικόνες, τις μυρωδιές αυτού του ιδιόμορφου κόσμου.

Η επίδραση της κατοικίας και του πολεοδομικού πλαισίου αναφοράς αποδεικνύεται ολοφάνερα στη συγκρότηση της ταυτότητάς τους.

"Όχι, δεν είμαστε ρατσιστές, τους δώσαμε πράσινες κάρτες, έχουν διευκολύνσεις για εργασία", θα πούμε. Ναι, πράγματι, γιατί έτσι ορίζει η μεταναστευτική πολιτική, έτσι ελέγχονται. Όμως, τι είδους εργασία τους προσφέρεται, ακόμη και για όσους από αυτούς είναι μορφωμένοι, το γνωρίζουμε όλοι.

Γιατί τα στερεότυπα είναι πολύ έντονα και γιατί οι υποστηρικτικές μας δομές δεν είναι ακόμα αναπτυγμένες. Έτσι, η εργασιακή σχέση στο χώρο και στο χρόνο, που εξιδανικευμένα μπορεί να ολοκληρώνει τον άνθρωπο, να τον κάνει να παράγει, να εκφράζεται, να δημιουργεί νοήματα στη ζωή του, είναι γι' αυτούς ο μονόδρομος της επιβίωσης, περιχαρακωμένη ρουτίνα χωρίς διόδους διαφυγής.

"Όχι, δεν είμαστε ρατσιστές, τα παιδιά τους φοιτούν στο ίδιο σχολείο ισότιμα με τα δικά μας", θα πούμε. Όμως, είναι ουσιαστικά ισότιμα; Μια πραγματικότητα πια είναι στην ελληνική κοινωνία, μετά τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα των τελευταίων δεκαετιών από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες, η αλλαγή στη δομή του μαθητικού πληθυσμού. Η μαθητική κοινότητα παίρνει σιγά-σιγά μια πολυπολιτισμική δομή, ανάλογα βέβαια και με τη χωροταξική τοποθέτησή της. Η διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαίδευση, αναγκαίοτητα που επισημαίνεται από τους θεωρητικούς και όχι μόνο, βρίσκεται ως πρόκληση μπροστά μας.

Αν παραδεχτούμε ότι η παιδεία, για να είναι ουσιαστική και να μπορεί να παράγει νοήματα για τον άνθρωπο, πρέπει να βασίζεται στα

βιώματά του, στην πολυδιάστατη λειτουργία της γλώσσας και στις λεπτές αποχρώσεις του πολιτισμού του, τότε όλα δυσκολεύουν για τα παιδιά αυτά.

Και αυτό γιατί έχουν το βαρύ φορτίο να μαθαίνουν σε μια ξένη γλώσσα, μέσα από ένα ξένο προς το δικό τους πολιτισμικό πλαίσιο αναφοράς. Δεν υπάρχει, λοιπόν, άμεση σύνδεση με τα προσωπικά τους βιώματα, τη δική τους γλώσσα, τη δική τους κουλτούρα, που ακόμη και αν έχουν γεννηθεί στη χώρα υποδοχής είναι παρούσα στο σπίτι τους. Οι γονείς, που δεν μπορούν, λόγω γλώσσας, να επικοινωνήσουν όπως θα έπρεπε, αδυνατούν να τα βοηθήσουν. Και έτσι παρουσιάζονται πολλές φορές μαθησιακές δυσκολίες, που πιθανόν δε θα υπήρχαν αν βρίσκονταν σε αντίστοιχη τάξη στη χώρα τους.

Και δεν μπορώ να μην πω εδώ, σε αυτό το σημείο, πως με συγκίνησε η εθελοντική προσφορά των ευαισθητοποιημένων συναδέλφων της ΕΛΜΕ Ηρακλείου, και μπράβο τους. Πήραν την ευγενική πρωτοβουλία να οργανώσουν κύκλους μαθημάτων της ελληνικής γλώσσας για τους αλλοδαπούς μετανάστες γονείς. Αυτούς τους γονείς που όλοι μας έχουμε συναντήσει με το φόβο της κοινωνικής απόρριψης στα μάτια, με τη μαζεμένη και αμήχανη μορφή, με τη διστακτικότητα του λόγου στα σπαστά Ελληνικά τους, που θέλουν τα παιδιά τους να μορφωθούν και να έχουν μια άλλη ζωή, όχι πάντως την εύκολη της εμπορίας σαρκός ή του ποδαριού το μεροκάματο.

Και αφού είναι η κουλτούρα αυτή που δίνει φτερά στην ανάπτυξη του ανθρώπου, που χτίζει την αυτοεικόνα του και ωθεί τα κίνητρα για τη μάθηση, τι μπορούμε να κάνουμε εμείς, οι δάσκαλοι όλων των βαθμίδων, στα σχολεία μας;

Στόχοι Α.Π., έλλειψη χρόνου για την ύλη που

πρέπει να βγει και άλλα τέτοια ασφαλή; Και αν παίζαμε την ώρα της Γυμναστικής ένα παιχνίδι από την Αλβανία; Και αν μαθαίναμε πως λέγεται το "καλημέρα" σε όλες τις βαλκανικές γλώσσες και κάναμε γλωσσολογικές συγκρίσεις; Και αν ακούγαμε στην ώρα της μουσικής και λίγο Γκόραν Μπρέγκοβιτς, από τη Σερβία; Και αν, την ώρα των Καλλιτεχνικών, τους ζητούσαμε να ζωγραφίσουν τους χάρτες των χωρών; Και αφού τα κάνουμε όλα αυτά, και όσα άλλα με τη φαντασία μας εφεύρουμε, δε θα είναι ένας πολιτισμικός πλούτος που θα τον γευτούμε και θα τον μοιραστούμε όλοι μας; Και αυτή είναι η άλλη σπουδαία διάσταση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: το όφελος στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν αφορά μόνο στα αλλοδαπά παιδιά - είτε οικονομικών μεταναστών, είτε άλλων ευρωπαϊκών χωρών - αλλά μοιράζεται σε όλους μας. Μέσα από αυτό το μοίρασμα και την ανταλλαγή της διαφορετικότητας του πολιτισμού μας, γινόμαστε πιο πλούσιοι και επικοινωνούμε καλύτερα.

Μέσα στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο, στο σχολείο του προβληματισμού και τις κριτικής σκέψης, όπου η γνώση διαπλέκεται με τη δημιουργικότητα, μπορούμε να χτίζουμε το μέλλον όλων των λαών της Ευρώπης, μπορούμε να αναζητούμε κοινά συστήματα αξιών και να επαναπροσδιορίζουμε δυναμικά την ύπαρξή μας μέσα από την επιβεβαίωση των διαφορετικών πολιτισμών μας.

Μπορούμε να κάνουμε την Ευρώπη νέο πόλο ειρηνικής δύναμης στο παγκόσμιο σύστημα ισορροπιών. Σκληρό παράδειγμα αυτής της αναγκαιότητας, ο πόλεμος στο Ιράκ, που πρέπει να μας νοιάζει όλους, γιατί αύριο θα είναι στην πόρτα μας.

* Η κ. Νίκη Δεληκανάκη-Χαλκιαδάκη είναι σχολική σύμβουλος 19ης Περ. Προσχολικής Αγωγής.